

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2003-06-18

Närvarande: f.d. regeringsrådet Karl-Ingvar Rundqvist, regeringsrådet Marianne Eliason, justitierådet Severin Blomstrand.

Enligt en lagrådsremiss den 5 juni 2003 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar och
2. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Carina Bring.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet

Förslaget till lag om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar

1 §

Enligt första stycket innehåller lagen bestämmelser om gemensamma utredningsgrupper för brottsutredningar som inrättas av två eller flera stater med stöd av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige. I andra stycket bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om vilka internationella överenskommelser som avses i första stycket.

Förslaget avviker från det som fanns i den promemoria som föregått lagrådsremissen och som remissbehandlats. Enligt promemorian skulle lagen gälla endast utredningsgrupper som inrättats i enlighet med det rambeslut av Europeiska unionens råd som föranleder remissen och beträffande vilket riksdagen godkänt ett utkast (prop. 2001/02:71, bet. 2001/02:JuU 15, rskr. 2001/02:151).

Enligt vad som uttalas i remissen (avsnitt 6.1) är skälet för ändringen att lagen med den i remissen föreslagna utformningen kan bli tillämplig på även andra internationella överenskommelser som är bindande för Sverige. Lagstiftningen behöver då inte ändras varje gång det för Sveriges del blir aktuellt att tillträda en ny sådan överenskommelse. Det hänvisas till att metoden används i flera lagar som rör det internationella straffrättsliga samarbetet, t.ex. lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål. Det anges också att genom den valda metoden vissa internationella överenskommelser som inte bör omfattas av lagen kan hållas utanför denna.

Det har under föredragningen upplysts att avsikten är framför allt att göra lagen tillämplig på överenskommelser som riksdagen godkänt men att även andra överenskommelser kan komma att omfattas.

Eftersom de frågor som regleras i lagen knappast faller in under något av de ämnen som anges i 8 kap. 7 § regeringsformen och regleringen dessutom berör områden där delegation överhuvudtaget inte får ske, är enligt Lagrådets uppfattning den valda konstruktionen inte tillåten. Som bemyndigandet har utformats blir det regeringen som slutligen avgör lagens tillämpningsområde. Jämförelsen med lagen om internationell rättslig hjälp i brottmål är inte helt adekvat, eftersom det i den lagen endast är fråga om att regeringen skall ge tillkänna vilka överenskommelser som avses (se 5 kap. 13 §). Ett tillkännagivande är inte av konstitutiv karaktär.

Lagrådet förordar att det direkt i lagen anges vilka överenskommelser den omfattar. Ett alternativ är att det i första stycket anges att lagen skall tillämpas på överenskommelser som är bindande för Sverige. I andra stycket kan då anges att regeringen skall tillkännage vilka överenskommelser som omfattas av regleringen.

3 §

I paragrafen regleras bl.a. vem som skall vara behörig att ingå en överenskommelse om att inrätta en gemensam utredningsgrupp. I de fall förundersökning har inletts får enligt första stycket undersökningsledaren ingå en sådan överenskommelse. Om förundersökning inte har inletts får enligt andra stycket den tjänsteman som Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Tullverket eller Kustbevakningen utser ingå överenskommelsen.

Även om det i svensk rätt är åklagaren och inte åklagarmyndigheten som fattar beslut i en förundersökning (se t.ex. 23 kap. 3 § rättegångsbalken, jfr Peter Fitger, Rättegångsbalken s. 7:3) kan det diskuteras om det inte bör vara myndigheten som ingår överenskommelsen. I vart fall bör detta gälla om det inte är en åklagare som är förundersökningsledare liksom i de fall där förundersökning inte inletts. Det blir då en fråga för den berörda myndigheten att i arbetsordning eller annat beslut ange vem som skall vara behörig att företräda myndigheten i dessa fall. Lagrådet förordar att problemet övervägs ytterligare i det fortsatta beredningsarbetet.

I sammanhanget bör påpekas att en ömsesidig överenskommelse som en svensk myndighet ingår med en utländsk myndighet rent formellt torde vara att betrakta som en internationell överenskommelse i regeringsformens mening, eftersom den svenska myndigheten

måste anses företräda staten (jfr prop. 1977/78:44 s. 4). För att en svensk myndighet skall kunna ingå en överenskommelse med en utländsk myndighet krävs ett uppdrag från regeringen (se 10 kap. 3 § regeringsformen). Lagrådet ser dock inte någon anledning att från dessa utgångspunkter ifrågasätta den föreslagna ordningen eftersom den läggs fast i lag och utredningsgrupperna inte skall ha några beslutsbefogenheter.

4 §

I paragrafen föreskrivs att, om det för den gemensamma utredningsgruppens arbete krävs att en utredningsåtgärd vidtas i Sverige och åtgärden inte kan utföras inom ramen för en pågående svensk förundersökning, en svensk tjänsteman som ingår i utredningsgruppen får begära att åtgärden vidtas. Vidare föreskrivs att en sådan begäran prövas i enlighet med lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål på motsvarande sätt som om ansökan hade gjorts av en utländsk myndighet och skall göras direkt hos behörig åklagare eller domstol i enlighet med nämnda lag. I författningskommentaren sägs att detta innebär att samma materiella förutsättningar och samma förfarande kommer att gälla när en ansökan görs med stöd av denna bestämmelse som om ansökan hade gjorts med stöd av den nämnda lagen. Under föredragningen inför Lagrådet har dessutom upplysts att de utredningsåtgärder som avses är de som anges i den lagen.

Enligt Lagrådets mening kommer den avsedda innebörden till tydligare uttryck om paragrafen får förslagsvis följande lydelse.

”Om det för den gemensamma utredningsgruppens arbete krävs att en utredningsåtgärd vidtas i Sverige och åtgärden inte kan utföras inom ramen för en pågående svensk förundersökning, får en svensk tjänsteman som ingår i utredningsgruppen ansöka om åtgärden. I

fråga om en sådan ansökan tillämpas lagen (2000:562) om internationell rättslig hjälp i brottmål på motsvarande sätt som om ansökningen hade gjorts av en utländsk myndighet. Ansökningen skall göras direkt hos en åklagare eller domstol som är behörig enligt den lagen.”

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.